

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr. 1-5/159

Latvijas Republikas pašvaldībām

Par aprūpes pakalpojumu bērniem ar funkcionālajiem traucējumiem

2021. gada 1.jūlijā stājās spēkā 2020. gada 23.novembra likums “Grozījumi Invaliditātes likumā” un Ministru kabineta 2021. gada 18.maija noteikumi Nr.316 “Noteikumi par asistenta, pavadoņa un aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti” (turpmāk – MK noteikumi Nr.316), ar kuriem tika ieviestas būtiskas izmaiņas atbalsta pasākumu nodrošināšanā personām ar invaliditāti.

Saskaņā ar Invaliditātes likuma 12.panta pirmās daļas 4². punktu bērniem ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam, kuriem ir nepieciešama īpaša kopšana, ir tiesības deklarētās dzīvesvietas pašvaldībā saņemt no pašvaldības budžeta apmaksātu aprūpes pakalpojumu bez ģimenes ienākumu izvērtēšanas. MK noteikumu Nr.316 44. un 45.punkts noteic, ka maksimālais aprūpes pakalpojumu apjoms ir 80 stundas mēnesī un aprūpes pakalpojuma izmaksas, iekļaujot visus nodokļus, kas saistīti ar pakalpojuma sniegšanu, nevar būt mazākas par 4,50 eiro stundā. Savukārt atbilstoši Invaliditātes likuma 12. panta 6². daļā noteiktajam aprūpes pakalpojuma piešķiršanas nosacījumu, aprūpes pakalpojuma nepieciešamības novērtēšanas kritēriju, kā arī prasību noteikšana aprūpes pakalpojuma sniedzējam ir deleģēta pašvaldībām.

Lai veicinātu aprūpes pakalpojuma nodrošināšanas vienotu praksi pašvaldībās, Labklājības ministrija 2021. gada 3.jūnijā ir izstrādājusi un visiem pašvaldību sociālajiem dienestiem nosūtījusi ieteikumus aprūpes pakalpojuma nepilngadīgām personām ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam nodrošināšanai¹ (turpmāk - Ieteikumi). Ieteikumu sākotnējā redakcijā tika norādīts, ka sociālajam dienestam ir jāievēro Invaliditātes likuma 12.panta 2⁴. daļā noteiktais, proti, ka tiesības uz aprūpes pakalpojumu ir tad, ja personas likumiskais pārstāvis vai audžuģimene nodarbinātības vai citu objektīvu iemeslu dēļ nevar nodrošināt personas aprūpi un uzraudzību nepieciešamajā apjomā. Tas nozīmē, ka aprūpes pakalpojums pēc būtības ir vērsts uz vecāku prombūtni vai citiem apstākļiem, kuru dēļ vecāki nevar aprūpēt savu bērnu. Līdz ar to aprūpes pakalpojuma sniegšanai būtu nosakāms nosacījums, ka pakalpojumu nevar sniegt bērna pirmās pakāpes radnieki un vienas māsaimniecības locekļi.

¹ Ieteikumi ir publiski pieejami Labklājības ministrijas tīmekļa vietnē: <https://www.lm.gov.lv/lv/invaliditates-likuma-noteikta-aprupes-pakalpojuma-berniem-5-18-nodrosinasana-ieteikumi-pasvaldibu-socialajiem-dienestiem>

Tomēr 2021. gada 2.jūnijā tiesībsarga rīkotajā tiešsaistes diskusijā² par jauno asistenta pakalpojuma modeli bērniem ar invaliditāti attiecībā uz aprūpes pakalpojuma sniedzēju Labklājības ministrijas pārstāve norādīja, ka Labklājības ministrija neizvirza striktu nosacījumu, ka tas nedrīkst būt bērna vecāks. Labklājības ministrijas pārstāve informēja, ka pašvaldībām netiks liegts, izvērtējot faktisko situāciju, izstrādāt regulējumu ar saprātīgiem nosacījumiem, kādus pašvaldība uzskatīs par pamatotiem Invaliditātes likumā noteiktā aprūpes pakalpojuma piešķiršanai.

Tiesībsargs konstatē, ka viena no būtiskām problēmām, ar kuru saskaras bērnu ar invaliditāti ģimenes, ir grūtības atrast pakalpojumu sniedzējus. Ir zināms, ka sociālās aprūpes pakalpojumu sniegšanas jomā Latvijā ir vērojams liels darbinieku trūkums, tādēļ pašvaldību sociālie dienesti ne vienmēr var piedāvāt personu, kura bērnam var sniegt aprūpes pakalpojumu. Tāpat aprūpētāja piesaiste ir atkarīga no tā, vai bērns ar invaliditāti spēj pieņemt citus cilvēkus, kas iesaistās viņa aprūpē, un pašu vecāku izvēles un saderības ar konkrēto aprūpētāju. Aprūpētāju piesaisti ietekmē arī normatīvajos aktos noteiktais aprūpētāja darba atalgojums un pieļaujama darba stundu skaits, jo ir apgrūtināti atrast darbinieku par atalgojumu 290 eiro mēnesī pirms nodokļu nomaksas par 80 stundu darbu. Ja vecāki un sociālais dienests nevar atrast bērnam aprūpētāju un arī vecākiem tiek liegta tiesības to sniegt savam bērnam, bērns aprūpes pakalpojumu nesaņems vispār.

Tiesībsargs uzskata, ka līdz laikam, kad valsts līmenī tiks novērsta problēmas, kas negatīvi ietekmē pakalpojumu sniedzēju piesaisti (zemais atalgojums, stundu ierobežojumi, sociālo garantiju trūkums), ir jāparedz iespēja, ka bērnam aprūpes pakalpojumu var sniegt arī vecāks.

Informēju, ka pēc tiesībsarga lūguma Labklājības ministrija 2021. gada 30.jūnijā pārskatīja Ieteikumus un tos papildināja, vēršot pašvaldību uzmanību uz tiesībām iekļaut saistošajos noteikumos arī nosacījumus, pie kādiem aprūpes pakalpojuma sniedzējs var būt pats vecāks.

Aicinu pašvaldības iepazīties ar Labklājības ministrijas Ieteikumu³ aktuālo redakciju un, lemjot par personu loku, kurām ir tiesības sniegt aprūpes pakalpojumu, saistošajos noteikumos noteikt elastīgāku regulējumu par aprūpes pakalpojuma sniegšanas organizēšanu, lai objektīvi pamatotās situācijās aprūpes pakalpojumu varētu sniegt arī kāds no bērna ar invaliditāti vecākiem.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

L.Grāvere

Tatjana Caune 67201409
tatjana.caune@tiesibsargs.lv

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

² Diskusijas ieraksts pieejams Tiesībsarga biroja Facebook kontā:
<https://www.facebook.com/Tiesibsargs/posts/251027926817035>

³ Pieejami: <https://www.lm.gov.lv/lv/invaliditates-likuma-noteikta-aprupes-pakalpojuma-berniem-5-18-nodrosinasana-ieteikumi-pasvaldibu-socialajiem-dienestiem>